

מחשבות על רכב החלל קולומביה / פורסם ב'חיים אחרים'

רות נצר

כשנועה, בתו הקטנה של אילן רמון ראתה את המראה המדהים של מעבורת החלל קולומביה עולה לשמים, היא אמרה – איבדתי את אבא שלי. כששמעתי את דבריה אלה נזכרתי באלישע שרואה את אליהו נלקח ממנו ועולה בסערה השמימה ברכב אש וסוסי אש "והוא מצעק אבי אבי רכב ישראל ופרשיו". כשראיתי את בנו הבכור של רמון לובש את מעילו של אבא, מאז נלקח ממנו, נזכרתי באלישע שלקח לעצמו את אדרת אליהו אשר נפלה ממנו בעלותו למרומים, כשהאדרת מעניקה לו את הכוחות המיוחדים של אליהו. בנוסף לכך, אביו של רמון אמר שאילן הוא כמו משה שלא הגיע אל הארץ המובטחת. הנה כך, הדימויים המיתיים עולים בנו מעצמם נוכח המעשה האסטרונאוטי הנועז, ונוכח סופו.

אכן, בעידן הטכנולוגי החילוני רכב החלל החליף את הדימויים הדתיים של רכב האש ושל המרכבה האלוהית. 'יורדי המרכבה' הם המיסטיקנים-המקובלים שבדבקתם הדתית ובחזיונותיהם המיסטיים עלו לספירות העליונות כדי לחזות בזיו מראה האלוהים, מרכבתו, היכלו וצבאותיו. השאיפה של האדם לחדור אל סודות ההוויה השמימיים, שמתגלמת היום בפעולה מעשית של חקר החלל, התבטאה בעולם הקדום בדימוי הנפש הדתיים-חזיוניים. בעבר כמו בהווה, רק יחידי סגולה הראויים לכך, שיש להם כוחות נפש, תכונות אישיות מתאימות והכשרה נפשית יסודית – יכולים למלא את המשימה המרהיבה והמסוכנת. על הסכנות המיסטיות מסופר בספור התלמודי על ארבעה שנכנסו לפרדס (בחזיונות המיסטיים האלוהיים הגבוהים ביותר): אחד השתגע, אחד מת, אחד יצא כופר ורק אחד – רבי עקיבא שהיה משכמו ומעלה בעוצמות רוחניות – יצא בשלום.

כיום עולם הרוח התחלף בעולם הטכנולוגי, אך שאיפת האדם לחקור, לדעת, לחדור אל הלא-נודע הגדול – בשמים ממעל ובארץ מתחת - היתה ותהיה, מאז ועד עולם. זו השאיפה של הגבור המיתי לחדור אל המחוז הבלתי נודע, להתמודד עם סכנותיו, להתחשל במסע ולהביא מהמחוז האחר את הידע החדש שיעשיר את החברה כולה. כך מתאר ג'וזף קמפבל חוקר המיתוסים, את התבנית האופינית של רוב המיתוסים. לדבריו, המיתוס האופיני הוא של מסע הגבור המורכב משלשה שלבים - הפרידה מהמחוז הידוע, מפגש והתמודדות עם העולם האחר והלא-נודע, ושיבה בחזרה עם ידע חדש.

גבורי המיתוסים הקדומים יוצאים כדי לכבוש ערים נצורות, לעלות לשמים, לרדת לשאול, לנצח דרקונים ומפלצות, להציל נשים שבויות ולמצוא את האוצר. מה משמעות הדבר? ק.ג. יונג, מייסד פסיכולוגית המעמקים, זיהה את קיומם של מוטיבים ארכיטיפיים-קדומים זהים בשכבת הנפש המשותפת לאנושות כולה, שהיא הלא-מודע הקולקטיבי. כשהמיתוס הוא הספור הארכיטיפי, כתבנית גורל שפועלת בנפש כל אדם. לפי יונג, הגבור המיתי של מסע הגבור הוא כל אדם, או נכון יותר, תודעת האני של כל אדם, המבקשת לחדור אל המחוז המסתורי המקסים והמאיים שהוא הלא-מודע בנפש. תודעת האני פוגשת את תכני הנפש הלא-ידועים, מתמודדת עם משמעותם, נאבקת בסכנותיהם ודולה מתוכם את העושר היצירתי הממתין שם. מסע הגבור הפנים-נפשי מחזק, בונה ומפתח את התודעה והאישיות כולה.

המיתוסים מתחדשים ומשתנים במשך הדורות. המדע הבדיוני הוא המיתוס המודרני של מסע הגבור, והגבור הביוני-הבדיוני נאבק בסכנות שבאות מהחלל. כאשר הלא-מודע כטריטוריה נפשית מושלך אל החלל, כמו שבעולם העתיק השליכו את תכונות וגורלות הנפש לכוכבים ולמזלות. גם הפחד מהעב"מים וההיקסמות מהם מבטאים את הפחד וההיקסמות מכוחות הלא-מודע הנפשי. בסרט 'מפגשים מהסוג השלישי' מתוארות החלליות של העב"מים כצלחות עגולות זוהרות דמויות מנדלה (המנדלה היא סמל שלמות הנפש והיקום) שמופיעות כמו התגלות אלוהית. יונג טען שהופעת העב"מים במאה העשרים מבטאת את השאיפה לגאולה רוחנית שהושלכה אל החלל.

האסטרונאוטים הם גבורי מעבורות החלל שממשיים במציאות הטכנולוגית את הארכיטיפ הקדום של מסע הגבור. אחד המוטיבים של מסע הגבור הוא האזהרה מהגבהת יתר, אשר בה האדם מבקש לחרוג מגבולותיו האפשריים. היוונים דיברו על היבריס – שמשמעו גאוות יתר של האדם שמתחרה באלים. כך כעסו של אלוהים על בניית מגדל בבל, שהתממש, לפי התפיסה המיתית, גם בנפילת מגדלי התאומים. וכך בהמראתו של איקרוס, שלא שעה לאזהרות אביו, שלא לעוף גבוה מדי ולא נמוך מדי, ועף לקראת השמש, עם כנפיו המודבקים לגופו בשעווה, וכמובן שהשעווה נמסה מחום השמש והוא נפל לים וטבע. הדים למיתוס הזה חוזרים אלינו מנפילת מעבורת החלל קולומביה. גם הקולומביה לא היתה חסינה מפני עודפי החום במסלולה הביתה.

חשוב שהאדם ימריא בחזיונותיו ושיממש את חזונו, האישי, החברתי, והלאומי, אבל גם חשוב שידע את גבולות יכולתו הנפשית והטכנולוגית ולא יכחיש את הסכנות. אמנם הגבור המיתי הוא בעל כוחות-על ודמות מופת של נחישות, אומץ, ועמידות בקשיים, אבל גם הטעות והכשל הם חלק בלתי נפרד מהתנסויותיו. ואין בהם כדי לפגום בעצם גבורתו.

***